

О.В. Астахова

Молодіжне безробіття та стратегія молодіжної політики в країнах ЄС

В статті розглядаються питання молодіжного безробіття та молодіжної політики в країнах Євросоюзу, заходи щодо підвищення зайнятості серед молоді.

Ключові слова: молодіжне безробіття, молодіжна політика.

This paper deals with youth unemployment and youth policy in the EU, measures to increase employment among young people. Keywords: youth unemployment, youth policy.

Постановка проблеми. Країни Європи не в змозі зупинити неухильне зростання безробіття. Згідно з даними статистичних агенцій, загальна кількість незайнятого населення Євросоюзу становить 26 млн осіб, серед яких переважна більшість – молодь. Відповідно до показників, оприлюднених Єврокомісією, кожна п'ята молода людина в ЄС не має роботи. Найвищий показник безробіття серед молоді у віці від 15 до 25 років – у Греції, Іспанії, Португалії та Італії: там він перевищує 35%. В Іспанії та Греції не працює кожен другий (відповідно 55 та 58%) [1].

В одинадцяти країнах ЄС, серед яких Франція, безробіття серед молоді вище 25%. У восьми державах ЄС, серед яких Великобританія, Швеція, Фінляндія, цей показник нижче 25%. І лише чотирьом країнам ЄС вдається протистояти європейській тенденції до зростання безробіття серед молоді: в Австрії, Нідерландах і Данії цей показник нижче 15% [2], у Німеччині – всього 8% [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Світова спільнота, починаючи з 1950-х років, проводила цілеспрямовану політику щодо молоді. Особлива роль у цьому процесі належить Організації Об'єднаних Націй (ООН). У 1965 р. Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята "Декларація про поширення серед молоді ідеалів миру, взаємної поваги і взаєморозуміння між усіма народами"; у 1985 р., оголошеному Міжнародним роком молоді, були схвалені "Керівні принципи для подальшого планування та здійснення відповідних заходів, що стосуються молоді: участь, розвиток, світ"; за резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1995 була прийнята Всесвітня програма дій до 2000 р. і на подальший період, яка стосується молоді; резолюцією 54/120 від 20.01.2000 була схвалена Лісабонська декларація з молодіжної політики та програм.

Протягом останніх 20 років спостерігається посилення уваги до молодіжної політики, вдосконалення механізмів її реалізації, прийняття нових законодавчих актів. Особливо цей процес помітний у роботі міжнародних інститутів. У 2001 р. Європейський Союз ухвалив Білу книгу "Новий імпульс для європейської молоді", у 2005 р. – Європейський молодіжний Пакт, у квітні 2009 р. затверджена нова стратегія молодіжної політики Європейського

Союзу "Молодь – інвестування і надання можливостей". Рада Європи затверджує основні пріоритети молодіжної політики кожні три роки. Новим етапом стало затвердження документа під назвою "Порядок 2020".

ООН також приділяє велику увагу постійному розвитку і перегляду молодіжної політики, дослідженням з цієї тематики. Раз у два роки ООН випускає Світовий звіт із молодіжних питань.

У цих документах визначається головна мета молодіжної політики – забезпечити активну участь молоді та молодіжних організацій у соціальному житті на національному рівні та у світовому масштабі [4].

Сьогодні ця проблема обговорюється в Євросоюзі на найвищому рівні. Усі сходяться в одному: молодіжне безробіття в європейських країнах – це дуже велика проблема, і її потрібно терміново вирішувати. А от як – однозначної відповіді поки що немає. Звучать лише загальні фрази про нові програми та ініціативи [3].

Метою статті є висвітлення європейського досвіду реалізації молодіжної політики, передусім досвіду країн із найнижчими показниками молодіжного безробіття, переосмислення його з погляду адаптації в Україні найбільш успішних і передових зарубіжних технологій і методів роботи з молоддю, орієнтація на практику тих країн, де державна молодіжна політика в цій сфері є одним із пріоритетних напрямів і є налагоджений механізм взаємодії відповідних громадських і державних структур. Випереджаючи інші країни у вирішенні соціальних питань, ці держави приділяють увагу перш за все таким показникам, як здоров'я та соціальне благополуччя молоді, захист прав, допомога у професійній орієнтації, підтримка молодих людей, які потрапили у важкі життєві ситуації, розвиток масового молодіжного спорту, створення умов для інтеграції осіб з обмеженими можливостями в соціальний простір та ін. Широко використовують різні інноваційні підходи, досвід НКО (некомерційних організацій), новітні досягнення науки.

Виклад основного матеріалу. Молодіжна політика в Європі є найбільш системною та відпрацьованою в сучасному світі. Досвід участі в молодіжній політиці громадських структур, самої молоді є також найбільш успішним. У широкому розумінні "молодіжна політика" – це не тільки ті сфери політики, які спеціально націлені на молодих людей, а й ті, які опосередковано впливають на них. Молодіжна політика на національному та регіональному рівнях впливає на плани і можливості молодих

Астахова Оксана Василівна, кандидат економічних наук, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (Київ).

людей, незалежно від того, відбувається це навмисно або випадково.

Цілі молодіжної політики розкриваються по-різному в різних країнах. У процесі реалізації молодіжної політики деякі країни приділяють більше уваги запобіганню соціальним проблемам, причиною яких є молодь, інші – не фокусуються на проблемах, а керуються наданням можливостей для молоді, розробляючи універсальну політику, засновану на концепції, що молодь є ресурсом. Навпаки, молодіжна політика, спрямована на цільові групи, ґрунтується на принципі, що молодь – це проблема чи потенційна проблема.

У практиці європейської молодіжної політики застосовуються дві моделі – європейська та англосаксонська. Європейська модель характеризується структурним підходом, більш чіткою і вибудованою системою взаємодії різних сфер політики, в якій є пріоритети, цілі, завдання та очікувані результати. Для англосаксонської моделі характерна підтримка виключно добровольчої діяльності та молодіжних організацій без системної участі держави в реалізації молодіжної політики.

Головне завдання європейської молодіжної політики – створити умови для позитивного переходу від молодості до дорослого життя, яке характеризується перш за все самостійністю й відповідальністю. Це означає, що молодіжна політика повинна орієнтуватися на підтримку самостійності та ініціативи молоді: по-перше, на створення можливостей для молодих людей, а по-друге, на формування ресурсів та мотивації для використання цих можливостей.

Більшість європейських країн мають спеціальне законодавство, яким визначені основні пріоритети молодіжної політики та механізми її реалізації.

Практично у всіх країнах застосовується трирівнева каскадна структура реалізації молодіжної політики (вертикальні, горизонтальні зв'язки та участь молодіжних організацій). Національний уряд ухвалює законодавчі акти і розробляє основні напрями молодіжної політики, формуючи можливості її реалізації на регіональному та муніципальному рівнях.

Європейські країни застосовують комплексний підхід до молодіжної політики, що охоплює працевлаштування, формальну освіту, здоров'я, житло, культуру та ін. Цей підхід підтримується міжнародними організаціями. Рада Європи визнає, що "молодіжна політика повинна мати міжсекторальний вимір". У Білій книзі ЄС наголошено на необхідності врахування молодіжних питань в інших сферах, таких як працевлаштування, освіта, формальне і неформальне навчання, соціальна інтеграція, імміграція, охорона здоров'я та навколишнього середовища, гендерна рівність та ін.

Молодіжна політика – це не просто набір заходів для молоді у різних сферах, а продумана комплексна міжсекторальна політика стосовно молодих людей, яка реалізується у співпраці з іншими інституціями.

Основні напрями молодіжної політики:

- забезпечення громадянських прав і обов'язків;
- безпека і захист молоді;
- боротьба із соціальною ізоляцією та сприяння включеності в суспільство;

- забезпечення та використання інформації, в тому числі нових інформаційних технологій;

- мобільність та інтеграція;

- мультикультурність тощо [5].

У Німеччині заходи щодо реалізації молодіжної політики здійснюються як державними, так і недержавними об'єднаннями в межах партнерської співпраці, перш за все на комунальному (місцевому) рівні, а також на рівні федеральних земель і Федерації. Завдання роботи з молоддю регламентуються в окремому розділі "Закону про допомогу дітям та молоді", чим підкреслюється її особлива значимість.

Останніми роками стабільно зростає безробіття серед молоді, а це означає, що завтра особам без належної кваліфікації і освіти буде важко знайти роботу. Тому безробітній молоді потрібна всебічна допомога всіх структур – від служби зайнятості до соціальної служби, від профспілок до роботодавця. Закон про допомогу дітям та молоді передбачає здійснення відповідних заходів щодо навчання та зайнятості, професійної адаптації під наглядом соціального педагога. Мета цієї допомоги – зробити для кожного стільки, щоб він міг самостійно організувати своє життя й заробити на своє існування.

Стосовно молодіжної політики Федеральне міністерство у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді у межах рамкових компетенцій відповідає за федеральні закони, що зачіпають інтереси молоді; представляє інтереси дітей і молоді у сфері освіти, охорони здоров'я і трудових відносин, а також підтримує в межах міжсекторальної співпраці тісні контакти з іншими міністерствами, федеральними землями і муніципалітетами нарівні з державними органами у справах молоді. Міністерство бере участь у розвитку та здійсненні європейських молодіжних програм і доручає експертам вивчати ситуацію в молодіжній сфері в Німеччині, підтримує відповідні дослідницькі проекти. Раз у чотири роки Федеральний уряд подає звіт про становище молоді.

У 16 федеральних землях як вищі органи у справах молоді працюють відповідні міністерства. Підтримку дітей та молоді забезпечують також федеральні міністерства економіки і праці, охорони здоров'я і соціального забезпечення, освіти і науки тощо.

Більше половини всіх заходів з надання допомоги молоді організовують недержавні об'єднання (так звані вільні носії) широкого діапазону – від діючих по всій Німеччині молодіжних організацій, благодійних установ та церков до спілок, організацій, юридичних об'єднань та груп самопомоги, які працюють лише в одній землі, одному місті чи міському районі. Поряд із вільними і державними носіями є невелика, але зростаюча кількість приватних носіїв допомоги молоді, у віданні яких перебувають дитячі будинки та молодіжні гуртожитки.

Фінансування дитячої та молодіжної політики здійснюється за федеральним планом Kinder- und Jugendplan des Bundes, що охоплює політичну, культурну, соціальну освіту, спорт, соціальну роботу з молоддю, рівність юнаків і дівчат, роботу з ними, підтримку молодих людей з обмеженими можливостями, підтримку молоді та сімей, підтримку дітей, захист дітей та підлітків, удосконалення роботи зі ЗМІ, організаційну роботу з молоддю,

проведення тренінг-курсів, міжнародну молодіжну роботу, міжнародні навчальні програми для експертів у справах дитячих і молодіжних органів та програми соціальної роботи, інтеграцію дітей та підлітків з родин мігрантів, розвиток можливостей для молоді в соціально несприятливих районах. У 2007 р. в цілому майже 22,7 млрд євро (3% від коштів на соціальні послуги) було виділено федеральним урядом на підтримку дитячої та молодіжної політики.

У Німеччині до 60% витрат на реалізацію молодіжних програм припадає на комунальний рівень (близько 10% комунального бюджету), а 35% – на земельний. Це дозволяє надавати допомогу молодим людям більш адресно, з урахуванням локальних і регіональних соціально-економічних реалій та потреб [5].

В Австрії немає загальнонаціонального визначення молодіжної політики. У дев'яти землях Австрії прийнято закони про молодь, що визначають і структурують повноваження на федеральному, регіональному і муніципальному рівнях.

Федеральне міністерство охорони здоров'я, сім'ї та молоді Австрії відповідає за реалізацію молодіжної політики на федеральному рівні. Департамент молоді міністерства складається з трьох відділів: державної молодіжної політики, молодіжного благополуччя й міжнародної молодіжної політики. Міністерство ставить перед собою такі завдання: законодавство та його виконання у сфері молодіжної роботи і молодіжного благополуччя; дослідницькі функції законопроектів; європейська програма "Молодь у дії"; фінансова підтримка молодіжних організацій, ініціатив та молодіжних проектів; інформація для молоді; сприяння дослідженням у молодіжній сфері; сприяння здоровому способу життя, участі молоді в громадському житті; міжкультурний діалог та рівні можливості й ін.

Австрія має федеративний устрій, і у всіх 9 землях є департаменти молодіжної політики та департаменти молодіжного благополуччя. Незважаючи на різні сфери повноважень, федеральний уряд і землі прагнуть координувати свої дії в реалізації молодіжної політики.

Координуючу та ініціативну роль у першу чергу відіграє федеральне міністерство, воно і надає фінансову допомогу. На рівні муніципальних утворень також є органи, відповідальні за молодь, але їх повноваження не визначені. Місцева влада фінансує деякі позакласні структури, такі як молодіжні клуби, центри. У багатьох випадках ці структури пов'язані із соціальною роботою.

Офіційним представницьким органом для дитячих та молодіжних організацій є Австрійська федеральна рада молодіжного представництва (BJV), яка консулює державу з питань, що стосуються молоді, організовує проекти та кампанії з поточних питань тощо. До BJV входять 46 організацій і установ із різних сфер: партійно-політичні, релігійні та молодіжні організації, представники відкритої молодіжної роботи, етнічних груп і меншин, а також молодіжні консультативні ради федеральних земель Австрії.

Австрійська Федеральна Рада молоді, створена в 1951 р., об'єднує найбільш представницькі федеральні молодіжні організації Австрії та земельні ради молодіж-

них організацій, є основним партнером Федерального міністерства в реалізації молодіжної політики в Австрії й відіграє важливу роль у розподілі фінансування молодіжних організацій через Австрійський федеральний молодіжний план.

На національному рівні немає програм для молоді (крім європейської програми "Молодь у дії"). Згідно з Федеральним законом про підтримку молоді (2001 р.) програми і проекти реалізуються молодіжними організаціями, які підтримує держава. Головна мета молодіжної політики в Австрії – надання молодим людям засобів, заснованих на знаннях, для забезпечення їх незалежного та відповідального життя.

Фінансування молодіжних організацій та ініціатив здійснюється в рамках Федерального закону про підтримку молоді. Згідно з фінансовим звітом 2007 р. федеральне міністерство витратило 8 461 000 євро на підтримку проектів та організацій (тільки з коштів відділу молодіжної політики). Неможливо порахувати кошти, виділені землями і муніципалітетами, але ця сума набагато перевищує федеральне фінансування [5].

Молодіжна політика в Данії є не ізольованою, самодостатньою системою в рамках данського законодавства та політики, а невід'ємною частиною загальної політики, спрямованої на створення сильної економіки і суспільства повної зайнятості, соціального забезпечення, освіти та можливостей працевлаштування. Її принципи беруться до уваги в житловій політиці держави (щодо можливості забезпечення молоді житлом), у системі юстиції, у соціальній та інтеграційній політиці, які спрямовані на запобігання злочинності та соціальній маргіналізації молодих людей і на надання їм допомоги в успішній інтеграції.

Уряд Данії не створював спеціальної молодіжної політики за якимось напрямом діяльності. Тим не менше у всіх сферах, що зачіпають інтереси молоді, передбачено заходи підтримки ініціатив, які закладають основи для формування молодих людей, здатних вести незалежне життя і вибудувувати своє майбутнє в більш широкій перспективі. Усі молоді люди в Данії мають здобути так звану "молодіжну освіту", щоб бути готовими до виходу на ринок праці та до продовження навчання. Мета уряду полягає в тому, щоб до 2015 р. щонайменше 95% всіх молодих людей здобули таку освіту (нині їх 80%).

Рівень зайнятості серед молоді, яка завершує програму професійної підготовки, високий, як і високий рівень кваліфікації, яку забезпечує професійне навчання. Муніципалітети несуть відповідальність за молодих людей, які залучені до навчання і здобувають молодіжну освіту. Роботодавці забезпечують навчальні місця для проходження практики. Професійні школи гарантують високий стандарт якості. Програми професійної освіти мають певні рівні з тим, щоб задовольнити інтереси як кваліфікованих, так і менш кваліфікованих молодих людей.

У тісній співпраці з низкою відомих науково-дослідних інститутів та експертів данський уряд здійснює постійний моніторинг проблем молоді. Міністерство освіти спрямовує зусилля на розширення участі молоді в житті суспільства.

Відповідальність за здійснення данської молодіжної політики покладено на відповідні національні, регіональні та місцеві органи влади. Багато неурядових та добровільних (молодіжних) організацій, які активно діють у молодіжній сфері, мають суттєву фінансову підтримку уряду. Це стосується перш за все Данської молодіжної ради, яка отримує таке фінансування і розподіляє державні кошти як серед власних організацій, так і серед організацій, що не є її членами [5].

У Швейцарії законодавчою основою дитячої та молодіжної політики є "Закон про надання допомоги молоді" (1989 р.). В рамках цього закону уряд Швейцарії виділяє щорічно 6,5–7 млн швейцарських франків на підтримку молоді [5].

Міністерство охорони здоров'я, молоді, спорту та волонтерства Франції розробляє і реалізує державну політику з питань молоді, спорту та розвитку добровільства на загальнодержавному рівні. Міністерство також відповідає за міжвідомчу координацію проектів, здійснюваних у цих областях. У 2008 р. бюджет міністерства становив 1048 млн євро, із яких 134 млн було виділено на програму розвитку молоді та волонтерства [5].

Молодіжна політика Великобританії охоплює багато сфер – житло, дозвілля, працевлаштування, здоров'я, правосуддя. Уряд витрачає 371 млн фунтів стерлінгів на підтримку служб молоді. Середній відсоток їх фінансування становить 1,05–1,12% бюджету на освіту [5].

Висновки. Обсяги безробіття молоді в європейських державах, як зазначає Руді Делярю, директор європейського відділу Міжнародної організації праці, "вийшли за межі", тож це явище стає дуже небезпечним. Працевлаштувати таких людей у майбутньому, навіть коли в державах настане економічне відновлення, буде дуже дорого [1]. Підраховано, що економічні втрати у Євросоюзі через молодіжне безробіття виливаються в 150 млрд євро щороку, а це 1,2% ВВП ЄС [3].

Але поряд з матеріальними є й інші проблеми. У молодому віці відсутність перспектив на майбутнє особливо небезпечна. Безробіття несе з собою не тільки бідність та різке погіршення якості життя. Неминучими наслідками

молодіжного безробіття стають алкоголізм і наркоманія, проституція і злочинність, що приводять молодих людей до повної деградації. Суспільство втрачає молоде покоління, а отже – і своє майбутнє.

В умовах економічної кризи найважливішими і водночас найефективнішими є інвестиції в людину, у працівника, у розвиток його інтелекту, в його творчий і трудовий потенціал. Людський капітал в роки економічних потрясінь завжди був і залишається найважливішим ресурсом майбутнього піднесення, майбутнього розвитку. Економічна безпека і самодостатність країни будуються на соціальній відповідальності влади і бізнесу, на пріоритеті інтересів працівника, на повазі до праці та її гідній оплаті. Ставка на людину, а не на техніку, не на гроші, – ось найпродуктивніший і найефективніший підхід до економіки в нашій країні. І насамперед це стосується молодіжної політики держави.

Список використаних джерел

1. *Кількість* безробітних у державах ЄС сягнула 26 мільйонів осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=273284&cat_id=124867
2. *Безработица* молодежи в Европе: чем дальше, тем хуже [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.edumagazine.net/index.php?option=com_content&view=article&id=5274:2012-12-13-21-04-39&catid=35:job&Itemid=54
3. *Кризисные* европейские страны захлестнула молодежная безработица [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://glavnoe.ua/news/n130158>
4. *Политика* государства в отношении молодежи: значение и понятие [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.molpol43.ru/politika_gosudarstva_v_otnosheni_i_molodezhi.html
5. *Международный* опыт реализации молодежной политики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.google.com/search?source=ig&rlz=&q>

Стаття надійшла 19.04.2013

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ: ДВА ПОКАЗНИКИ – ДВА ПОНЯТТЯ

Шукати роботу в нашій країні можна різними шляхами, зокрема через державну службу зайнятості або самостійно.

Та частина людей серед населення працездатного віку, які шукають роботу і реєструються в державній службі зайнятості, використовується для розрахунку показника «рівень зареєстрованого безробіття». Тобто цей показник свідчить про кількість тих людей, які прийшли до центрів зайнятості та отримали статус безробітного.

Збільшення зареєстрованого безробіття означає збільшення кількості звернень по допомогу у працевлаштуванні до служби зайнятості та зростання довіри до її послуг у населення.

Станом на 1 червня 2013 року кількість зареєстрованих безробітних становила 501,0 тис. осіб.

Проте показник щодо рівня зареєстрованого безробіття не дає повного уявлення про загальну ситуацію з безробіттям у країні. Для визначення реальних масштабів зайнятості і безробіття використовується світова практика – дані вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, в основу яких покладена методологія Міжнародної організації праці (МОП).

Також слід уточнити, що такого показника, як «прихований рівень безробіття», не існує, як не існує й показника «офіційний рівень безробіття». Всі дані, які озвучуються і публікуються Державним центром зайнятості і Державною службою статистики, є відкритими та офіційними.

12 червня 2013 р.

За даними сайту <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>